

[Elmqvist.]

gælder i Danmark, understreget i en udtalelse, som højesteretsjustitiarius N. Lassen fremsatte i „Tidsskrift for Retsvidenskab“ 1912, hvori han slår fast, at da rettens grundelse går ud på først at undersøge, hvad lovens mening har været, og derefter, om lovgivningsmagten har været berettiget til at give loven, således som den må fortolkes, er Højesteret, siger Lassen, med andre ord gået ud fra, at domstolene har prøvelsesret med hensyn til spørgsmålet, om en lov er forenelig med grundloven. Udtalelsen blev fremsat i anledning af en af Højesteret i 1912 afsagt dom om en lovs grundlovsstridighed. Udtalelsen var altså en uforbeholden fastslåen af, at prøvelsesretten var gældende i Danmark på det tidspunkt.

Hertil slutter sig en meget interessant udtalelse af en af prøvelsesrettens modstandere, dr. jur. Troels G. Jørgensen, altså en af prøvelsesrettens teoretiske modstandere, der i „Ugeskrift for Retsvæsen“ 1933 i anledning af Lassens udtalelser og i anledning af diskussionen om, hvorvidt statsmagten burde have protesteret mod, at domstolene tog sagerne op til påkendelse, føjer til: men derfor kan den omstændighed, at der ikke blev protesteret, godt have haft sin betydning, ligesom denne situation må antages at have betydning for den teoretiske statsretsindstilling; selvom man ville sige, at lovgivningsmagten slumrede, da domstolene 1912 tilkendte sig prøvelsesretten, lod den det fortsat bero ved det skete og gav gennem administrationens optræden under gentagne retssager sit positive bidrag til en videre udvikling efter samme linie, der ikke har kunnet undgå at virke retsskabende; „den blotte grundlovsfortolkning“ har derfor ikke længere interesse, og de afsagte domme virker ikke som præjudikater i retsplejemæssig forstand, men som statsretlige kendsgerninger“ — altså den statsretlige kendsgerning, at domstolene i dag, hvormeget man end er for eller imod det, har prøvelsesret overfor rigsdagen med hensyn til lovens grundlovmæssighed eller grundlovsstridighed.

Når derfor den højtærede formand for ledet dag tog anledning til fra formandspladsen — noget, som mange har undret sig over, idet den højtærede formand jo også den dag kunne være steget ned fra sit høje sæde for at give sit besyv med i spørgsmålet. — at udtale, at det er et meget omstridt statsretligt problem, hvorvidt domstolene har kompetence til at tilsidesætte en af lovgivningsmagten vedtagen lov som værende grundlovsstridig, vil jeg hævde, at denne

belæring ikke opfyldte den betingelse, som i hvert fald må kræves opfyldt, når en højtæret formand for et af tingene vil belære tingets medlemmer, nemlig at den måtte være ganske objektiv og have en sådan karakter, at der ingen tvivl kunne efterlades hos tingets medlemmer om, hvorledes forholdet var.

Den højtærede formand sagde: jeg vil gerne „gøre opmærksom på, at det er et meget omstridt statsretligt problem, hvorvidt domstolene har kompetence til at tilsidesætte en af lovgivningsmagten vedtagen lov som værende grundlovsstridig“. Det er rigtigt, det er det. Men den højtærede formand måtte, hvis han ville belære tingets medlemmer, som ikke kender hele denne vidtgående diskussion, have sagt: at domstolene har prøvelsesret overfor rigsdagens lovs grundlovmæssighed, er i dag et faktum, der er fastslået i praksis; det har domstolene fastslået. Sådan burde den højtærede formand have formet sin belæring, så kunne den højtærede formand have føjet til: en anden sag er det, om domstolene bør have denne ret. Det er endnu i dag et omstridt spørgsmål indenfor de lærdes rækker, men således som formanden gav belæringen, måtte man gå ud fra, at det også var et omstridt spørgsmål, hvorvidt domstolene i dag har retten eller ikke har retten. Og dette spørgsmål er ikke omstridt; det er anerkendt fra alle sider, at i dag har Højesteret den ret, i dag kan domstolene bedømme lovens grundlovmæssighed eller grundlovsstridighed.

Jeg vil altså gerne slå fast overfor formandens mindre klare udtalelse: Højesteret har i dag prøvelsesret, det kan ikke diskuteres. Så kan vi bagefter diskutere, om det er rigtigt, at Højesteret har denne ret eller ej. At Højesteret skal have denne ret — og ved Højesteret forstår jeg domstolene som helhed, men det vil jo altid ende ved Højesteret —, at Højesteret skal have denne ret, hvor det er klart og tydeligt, at grundloven er overskredet, som Nellesmann siger: hvor en lov åbenbart strider imod forfatningen, tror jeg dog man fra alle sider indenfor den juridiske videnskab er enig om, og jeg vil formene, at det store flertal af politikerne absolut vil slutte sig dertil. Hvis et flertal på rigsdagen eller hvis hele rigsdagen en dag vedtager en lov gående ud på, at fremtidig skal en anholdt først fremstilles for en dommer indenfor et tidsrum af 10 dage, eller først når politiet mener, at tiden er inde dertil — for at stille eksemplet på spidsen —, er det jo et klart brud på grundloven, der